

Orðaskifti:

Lat okkum tosa um møguleikarnar

Tað tykist tíverri sum orðaskiftið um fullveldi og ríkissættarligar broytingar framvegis hevur lyndi til at fara av leið. Púrasta av leið. Eg skal ikki taka dagar í millum, hvør hevur ábyrgdina. Men eg skal fegin taka min part av ábyrgdini, um mínar útsagnir hava provokerað óneyðugt, ella um fólk hava skilt - ella vilja skilja - tað soleiðis, at alt fer at blíva betri og øll mál eru loyst um vit gerast eitt land við fullveldi.

Ongar patentloysnir

Tað er sagt greitt og vit kunnu endurtaka tað her: Atlan landsstýrisins um fullveldi snýr seg um at seta sær eitt mál, nevniliga at skapa einar sjálvstøðugar og sjálvberandi Føroyar. Tað arbeiðið verður ongan tíð liðugt og ongar einstakar patentloysnir finnst uppá, hvussu vit gera tað. Landsstýrið hevur ásanáð, at royndirnar av heimastýrinum og kreppuni í Føroyum og tær stóru broytingarnar í heiminum gera tað alneyðugt at taka politiska avgerð um Framtíðarstöðu Føroya. Tí hevur landsstýrið sett eina ætlan upp, har vit greina øll krøv og avleiðingar av, at Føroyar fáa fult sjálfstýri, og har vit skulu samráða okkum til ein sáttmála við Danmark um samstarvið frameftir. Fø-

roya fólk skal so út frá hesum taka støðu til um broytingin skal setast í verk.

Eitt felags mál er neyðugt
Hetta eru ikki bert tón orð um fólkaraði og fólkakvæður. Tað er alneyðugt, at løgtingið og fólkkið tekur undir við ætlanunum. Tí at skapa einar sjálvstøðugar Føroyar verður ikki gjørt á løgtingi ella í landsstýrinum. Tað krevur, at øll lið í samfelagnum virka fyrri tí. Og endamálið við fullveldinum er at skapa grundarlag fyrri nýggjari menning í føroyska samfelagnum undir nýggjum kørnum.

At leggja karmar um framtíðina

Henda samgongan hevur ikki allar loysnirnar og samgonguflokkarnir eru í fleiri forðum ósamdir um búskaparpolitik, vinnupolitik, almanna- og heilsupolitik, arbeiðsmarknaðarpolitik o. a. Men vit hava gjørt nakrar semjur um teir grundleggjandi spurningarnar sum mugu loysast. Sum tað varð sagt í lögmanstrøðuni á ólavsøku, so snýr hetta valskedið seg um at skapa framtíðar karmarnar um føroyska samfelagið:

Tað snýr seg um tann grundleggjandi karmin - okkara ríkissættarligu støðu og okkara viðurskipti við út-

heimin.

Tað snýr seg um teir búskaparligu og fíggarligu karmarnar hjá føroyska samfelagnum framvið.

Tað snýr seg um teir vinnuligu karmarnar bæði fyrri fiskivinnuni, alternativum vinnum og eini møguligari oljuvinnu.

Tað snýr seg um marknaðarkarmarnar, har samráðingar um nýggja avtalu við ES skulu fyrst og fremst og viðgerast politiskt.

Tað snýr seg um teir innviðspolitisku karmarnar, har uppskot til nýggja kommunuskipan skal viðgerast.

Tað snýr seg um teir mentanarligu karmarnar, har vit skulu fóta okkum innan útbúgving, gransking og tøkni í altjóða menningini.

Tað snýr seg um okkara vælferðarskipan, har vit skulu tryggja varandi loysnir í heilsuverkinum og í almannaeverkinum.

Tað snýr seg um útyggjina av føroyska samfelagnum á samferðsluøkinum og møguleikarnar hjá útjaðaranum at mennast.

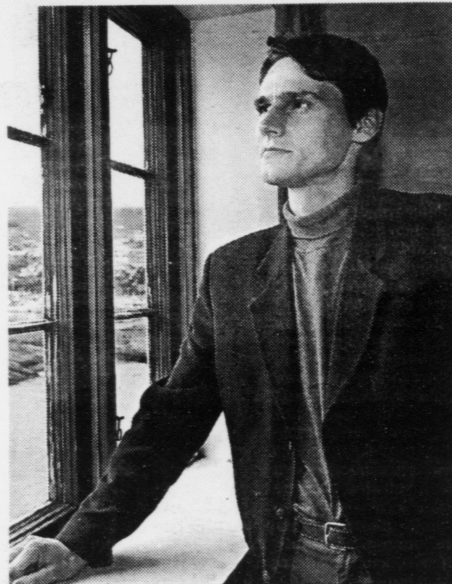
Teir stóru spurningarnir skulu loysast

Forteytirin fyrri at loysa hesar stóru avbjóðingar, er eftir minum tykki ein greið ríkissættarlig støða, har vit hava tikið ábyrgdina av landinum. Semjast vit um at taka

alla ábyrgdina og fáa eina skilagóða avtalu um at minka blokkstuðulin burtur, so hava vit allar møguleikar at brúka blokkstuðulin í eini skiftistíð til fløgur í framtíðina. Eg eri púra samdur við teimum sum siga, at fullveldiskjakið elvir til, at nógvir av teimum stóru politisku spurningunum hava verið ov lítið viðgjörðir. Tildømis búskapar- og vinnulívspolitikkur, pensiónirnar, almannaferkið, sjúkráhusverkið o. a. Landsstýrið skal leggja sínar ætlanir á borðið á hesum kjúrum. Tað úgreiningararbeiði sum nú fer fram, skal lýsa krøvini til hesi øki, um Føroyar skulu gerast búskaparliga og politiskt sjálvbjargnar.

Vit mugu semjast um fortreytirnar

Tað er júst tí, at tað hevur týðning, at semjast um málini fyrri ríkissættarligu støðuna. Hvussu skulu vit til dømis taka greiða støðu til pensiónsviðurskiptum, almannaferkið, heilsuverkið og skúlaverkið, um vit ikki hava eina ætlan og avtalu um, hvussu blokkstuðulin sær út í framtíðini og hvat føroyska samfelagið skal kunna bera? Hvussu skulu vit leggja ein miðvísan búskapar- og vinnulívspolitik, tá vit ikki hava sett okkum fyrri, hvør hevur ábyrgdina av fíggarheimi-

num, hvørji amboð vit skulu stýra við og hvussu blokkstuðulin verður frameftir? Hvussu skulu vit gera okkara støðu mótvægis ES greiða og finna okkara pláss í altjóða viðurskiptum, tá vit lata danska úttanríkisráðharran gera av, hvat er best fyrri okkum?

Hvat ber til?

Kjakið seinastu mánaðirnar hevur sannført meg um, at fáa vit ikki greitt ríkissættarliga spurningin nú, so fer øll tann politiska orkan til meininguleystar tos um, hvat ikki ber til, hvussu vit ikki kunnu klára okkum útan Danmark og hvussu vit ikki

kunnu vera blokkstuðulin fyriuttan. Heldur enn at viðgera, hvussu vit fáa tað at bera til.

Sjálvandi fara samgonguflokkarnir og andstöðuflokkarnir at vera ósamdir um, hvussu samfelagið skal skipast og hvussu virðini skulu býttast - eisini eftir at vit hava fingið fullveldi. Men tá fer stríðið bert at snúva seg um okkara egnu fortreytir í landinum og ikki um ein blokkstuðul og ein politikk, sum verður lagdur á Christiansborg.

Hogni Hoydal,
landsstýrismaður

Hvønn veg gloppar gluggin?

Veturin liggur á Føroyalandi. Hagin, sum í gjár skartaði í gulum, brúnum, gráum, liggur hvítur og blankur, innrammaður í eitt lítið vindeyga. Myndin er vovin saman við ráki um Stongina og litbrigðum í fjørðinum. Hon er «suvren», einastandandi, fræls, hvírl í sær sjálvum.

Myndir hava tað við at koma og hvørva, seta seg í hugan og umskapast í upplivan. Eg hugsi um vinkonu mína, sum komin er nakað til árs. Hugsu um svartakálk, gler, illfýsjan fyrrapart og so Ásu, sum gleið niðri í Jónasi Broncks. Tað er ikki bara tað hvíta og kalda, ið kallar myndina fram, men eisini Vetrarbreytin, sum eg júst havi hoyrt, og hugleiðingarnar hjá Turið Sigurðardóttur um gluggans glopp.

Morgunin tá Ása gleið, er farin í søguna. Hann var fyrri skjótt tveimum árum síðan. Vit høvdu avgjørt at møtast, íslendsku vinkonurnar, parkera á Frútrøð og ganga so sum ein samlaður hópur «man í SVF». Eg kom beint frá arbeiði og riggaði illa í

kondiklaðum og Nike-skóm, men Ása, yvir henni var stíflur sum altíð! Ein flottur fulltrúi í drakt, frakka, hatti og blankum svartaskóm. Við stavi í hond og giktini hamrandi gjøgnum kroppin stettaði hon saman við okkum skalv fyrri skalv. Men sum sagt, úti á Jónasi Broncks fór hon á glið. Løtan situr eftir sum ein fastfyrst mynd, ein óvissa, andartak, stilt og verandi. Ikki tí, tað hendi einki sum so, tí Ása er satt veiggi. Tað var bara skelkurin, myndin, flogið.

Hópurin helt leiðina fram. Sjey hóvligar konur. Tað var besta arbeiðs- og kaffitið, mitt í einum gerandismorgni. Tær høvdu mappu í hond, og eitt skriv, sum leiði hevið ligið teimum á hjarta. Ymskar eru hesar konurnar, bæði so og so, ein mislittur hópur, sum einans hevur eitt í felag; at hava verið børn uppi á Íslandi. Tað er eitt stórt land, okkara land, við høgum fjøllum, djúpum dølum og langum dagleiðum. Mentanin er eisini ymsk frá eystri til vesturs og úr bygd í bý. Ymsk,

men tó ein heild, sum dregur og savnar. Tú hevur hana í førminginum, hvar tú enn fer, bert hana við tær og roynir at verja hana og lígva um hana inni í tær.

«Hvussu gongst uppi á Langanesi», plagdu teir gomlu sjómennirnir at spyrja meg, so títt og knapt teir hoyrdu mitt føroyska mál, úti á Landssjúkrahúsinum. «Ísland, vælsignaða, har havi eg drigið mangan svartan, bæði undir Steininum og út í Patreksfjørðinum». Myndirnar speglast í eygunum, og knýttar hendur minnst og merkja farna tíð oman á eini hospitalsdýnu.

Vit plaga at hittast, hesar sjey íslendsku konurnar, fáa ein kaffimunn og góða kaku, práta, minnst, gleðast. Løturnar, vit hava saman, eru fjálgar. Hóast vit eru í øllum aldri og við sera ymskum royndum og innliði, so gongur tað íslenska málið okkara millum sum eitt væl smurt hjól í lættari rás um alt, sum er. Prátið er fjølbrott og veruliga óskipað. Seinast vóru síðamísbrotin tikið fyrri, um eg minnst

rætt, og um tað at góðtaka samkynt. Onkuntíð er eisini muran í føroyskum mánfólki uppi at venda, trúarlívið í landinum, kreppan, tær tunnu bankabøkurnar, hvussu húsarhaldið kann hóra undan. Vit tosa um tónleik, fiskiskap, landaveiði í Vestmannaoyggjunum, fjallgongu á Norðurlandinum, sildarævintrýr á Siglu-fjørðinum. Eitt satt bindi klubbaprát, sum hvørki verður sett í karmar ei heldur lagað eftir øðrum enn løtuni, sum er og kemur.

Men tann dagin tá Ása gleið, var ein fastløgð skrá; eitt skriv til stjóran í SVF. Vit høvdu bakað tað saman av einlistum, skrivað undir í felag og sent tað av stað eftir mangar hugleiðingar og heilabrot. Og nú høvdu vit sum sagt fingið fundartíð ein kaldan vetrarmorgun. Innkomnar í Vørðsluna biðaðu vit bæði eitt langt og annað breitt. Tað bilaði tó ikki stórvægis, tí at flísarnar á veggjunum fingur Ásu aftur á glið, og vit vóru mitt í eini søgu um gamlar Smæradøgar, tá ið teir birtust, Tróndur og Ivan.

Alt gekk síðiliga og høviskt fyrri seg, ein ektaður fundur við skrá. Leiðslan skilti sjálvandi sjónarmið okkara, men forðingar vóru av ymskum slag, og teir gjördu grein fyrri sínum máli. Vit vóru fámæltar men fyrireikaðar og stóðu fast við innihaldið í brævinum: Íslendsk tíðindi í Grannum Okkara. Vit biðaðu okkum fram at útvega tilfar, fáa rættindi í flag, veita hjálpligt týðingum, finna rætta samstarvstráðin við íslendskar myndugleikar. Ja, vit hildu okkum vera væl brynjaðar og lótu mótsagnir fúka aftur um oyru. Men, gakk! Teir takkaðu fyrri víðan áhuga, tørvur var als ikki á hjálpligt. Prátið tók eina tekniliga vend, og um satt skal vera satt, so var tað hvørki pengar, týðingar ella torført samband, ið lógu á láni. Tað var okkurt annað, ið torført var at greiða frá, okkurt loðið og lítið sigandi. «Men verið tit nú bara róligar og fittar og leggið tykkum makuliga aftur. Um ein lítlan mánaða verður allar tíðindalutningur eitt spæl gjøgnum stjórnur og mána, og tá ber til at fáa alt niður í Vørðsluna og inn í tykkara lítu heim við einum knøtti». Nei, tað var ikki

tørvur á okkara hjálpligt, kanska heldur ikki á okkara meining.

Fundurin er lokin, tíðin farin, skráin stongd. Men alt í lagi! Í næsta mánaði kunnu vit kveikja fyrri grannunum og ikki bara siggja tað íslenska flaggið gliða niður eftir skiggevanum, tí tað verða samrøður at hoyra við bóndurnar um hoytarran á Norðurlandinum, og sjómaðurin í Grímsey tosar um kalva og saltfiskapris. Kanska verður eisini víst frá frumframferðslu av íslendskum sangleiki ella kut av eini listaframsýning. Vit gleða okkum.

Tíðin fleyg avstað. Mánaðirnir eru vorðir tjúgu í tali. Nú kavar hann aftur av møkum. Rossini niðri í dalinum standa í einum trunksa og snara øll í somu ætt. Fjórðurin er horvin og hagamyndin kám. Eg siggi klárari og klárari mína gomlu vinkonu, Ása, fara á glið. Hvussu man hon hava tað nú, einsamøll undir lonini við gíkt og stavi? Er hon givin at gloppa gluggan í allar ættir? Valla. Og hós-dagin hittast vit aftur við opnari skrá.

Á Ternuryggi, 3/11 1998
Póra Þórðsdóttir